

Obsah

Předmluva k třetímu vydání	13
Předmluva k prvnímu vydání	15
I. Všeobecné kapitoly	17
A. Použité slovní zkratky	17
B. Energetické zdroje v ČSR	17
1. Uhlí	17
2. Voda	18
3. Jaderná energie	20
C. Úkoly energetiky v socialistickém hospodářství	20
D. Naše úkoly při hospodaření s elektrickou energií v průmyslovém závodě	21
E. Elektrická zařízení	23
1. Zařízení výrobní — elektrické zdroje	24
2. Elektrické spotřebiče	25
3. Zařízení k přeměně forem elektrické energie, tzv. měniče	25
4. Elektrická vedení (sítě)	26
5. Elektrická zařízení jiná	26
F. Veličiny elektrické energie a jejich jednotky	26
1. Značení veličin	26
2. Jednotky pro stanovení hodnoty veličin	27
3. Jmenovité hodnoty	32
4. Efektivní hodnota	32
5. Okamžitá hodnota	33
G. Goniometrická funkce	33
H. Grafické znázorňování střídavých veličin	36
1. Grafické znázornění průběhu sinusu	36
2. Grafické znázornění střídavých veličin sinusového průběhu	38
3. Znázorňování střídavých veličin vektory	39
4. Sčítání a odčítání střídavých veličin, které nejsou ve fázi	41
5. Rozložení střídavé veličiny na složky	44
I. Silové pole	44
J. Otáčivý moment	46
II. Pracovní účinky elektřiny	48
A. Elektřina	48
B. Podmínky energetických účinků elektřiny	48
C. Vodiče a izolanty	50
1. Vodiče	50
2. Izolanty	51
D. Elektrická čili elektrostatická indukce	52

E. Energetický obvod	54
1. Energetický obvod tlakového plynu	55
2. Energetický obvod elektrický	57
3. Proud elektronů, elektrický proud	64
4. Energetický oběh v uzavřeném proudovém obvodu	65
5. Rozložení napětí v uzavřeném proudovém obvodu při různých provozních stavech	67
6. Přeměna energie a směr přenosu energie v proudovém obvodu	68
7. Zkrat v uzavřeném proudovém obvodu	69
F. Velikost elektrické práce, kterou koná elektrický proud	70
G. Řazení zdrojů elektrické energie	71
1. Řazení zdrojů za sebou, sériové	71
2. Řazení zdrojů vedle sebe, paralelní	72
3. Řazení zdrojů za sebou i vedle sebe, sérioparalelní	73
H. Výroba, rozvod a spotřeba elektrické energie	74
III. Obvod stejnosměrného proudu	75
A. Elektrické napětí (U). Elektromotorická síla (E)	75
B. Elektrické množství (Q). Elektrický proud (I)	76
C. Řazení spotřebičů	77
D. Práce elektrického proudu	78
E. Výkon (příkon) elektrického proudu (P). Účinnost (η)	78
F. Činný (ohmický) odpor (R)	82
G. Ohmický úbytek napětí ($\Delta U_R, u_R$)	84
H. Uzavřený proudový obvod	86
I. Ztráta elektrické energie při průtoku elektrického proudu činným odporem	93
J. Odporové spotřebiče	95
IV. Magnetismus	98
A. Magnetické silové účinky	98
B. Magnety	98
C. Magnetické silové pole	100
D. Magnetická indukce (B)	101
E. Magnetická hysterese	106
F. Magnetické účinky elektrického proudu	107
1. Magnetické pole vodiče, jímž protéká elektrický proud	107
2. Magnetické účinky cívky, jíž protéká elektrický proud	109
G. Magnetický tok (Φ). Hustota magnetického toku (B)	110
H. Magnetický obvod elektrických strojů	111
I. Rozptyl	115
J. Vzájemné silové působení rovnoběžných vodičů, jimiž protéká elektrický proud	115
K. Vodič, jímž protéká elektrický proud, v magnetickém poli. Princip elektromotoru	116
L. Elektromagnety	118
M. Elektromagnetická energie	118
V. Elektromagnetická indukce	120
A. Vznik napětí indukcí	120
B. Přeměna mechanické energie v elektrickou energii v elektrickém generátoru	124

C. Vznik jednofázového střídavého napětí	125
D. Jednofázový střídavý proud	130
E. Závislost indukované elektromotorické síly na změně magnetického toku	130
F. Vznik trojfázového střídavého napětí	133
G. Spojování fází trojfázového vinutí	135
1. Spojení do hvězdy (do <i>Y</i>)	135
2. Spojení do trojúhelníka (do <i>D</i>)	136
H. Vířivé proudy	136
VI. Ztráty v elektrických strojích	138
A. Ztráty mechanické	138
1. Ztráty větráním a chlazením	138
2. Ztráty třením	138
B. Ztráty v mědi	138
1. Ztráty ohmické	138
2. Ztráty dodatečné	139
C. Ztráty v železe	139
1. Ztráty hysterese	139
2. Ztráty vířivé	139
D. Ztráty v dielektriku	139
1. Ztráty v isolačním odporu	139
2. Ztráty změnou polarisace dielektrika	139
VII. Elektrické generátory	140
A. Dynamo	140
B. Přeměna mechanické energie v elektrickou v dynamu	145
C. Rozdělení dynam	146
D. Dynamo s cizím buzením	146
E. Dynamo s vlastním buzením	146
F. Dynamo derivační	146
G. Alternátory	147
H. Přeměna mechanické energie v elektrickou v alternátoru	151
I. Otáčky a kmitočet alternátoru	152
J. Zatěžování a buzení alternátoru	153
K. Paralelní chod alternátorů	155
L. Paralelní chod závodní elektrárny se sítí	155
1. Buzení alternátoru	155
2. Zatěžování alternátoru	158
3. Fázování alternátoru	161
VIII. Obvod střídavého proudu	163
A. Činný odpor v obvodu střídavého proudu	163
1. Spotřebiče, které způsobují ohmické zatížení sítě	165
2. Ohmický úbytek napětí v trojfázovém vedení	165
B. Samoindukce, indukčnost	165
C. Přeměna energie v obvodu s indukčností	167
D. Jalový indukční (reaktanční) odpor	172
E. Spotřebiče, které vyvolávají indukční zatížení sítě	174
F. Účinník $\cos \varphi$	177

G. Indukčnost vedení	180
H. Kapacita	181
I. Kondensátory	183
J. Kapacita vedení	185
K. Energie nabitého kondensátoru	185
L. Kondensátor v proudovém obvodu stejnosměrného zdroje	185
M. Kondensátor v proudovém obvodu střídavého zdroje	187
N. Přeměna energie v obvodu střídavého proudu s kapacitou	189
O. Jalový kapacitní odpor	190
P. Odpor v obvodu střídavého proudu	191
1. Činný a indukční odpor za sebou, v sérii	192
2. Indukční a kapacitní odpor vedle sebe	194
3. Odpor vedení	198
4. Paralelní řazení kondensátorů	199
R. Jmenovité hodnoty odporů	200
IX. Transformátory	202
A. Chod transformátoru naprázdno	203
B. Transformátor při zatížení	208
1. Jalový příkon transformátoru při zatížení	209
2. Jmenovitý výkon transformátoru	210
3. Činný příkon a činné ztráty transformátoru při zatížení	210
4. Řízení provozu transformovny se zřetelem k činným ztrátám	215
5. Určení jmenovitého výkonu a počtu transformátorů projektované transformovny	227
6. Přetížitelnost transformátorů	228
C. Transformátor při zkratu	229
D. Úbytek napětí v transformátoru	232
E. Transformační převod	236
F. Uspořádání transformátoru	237
G. Regulace napětí transformátoru	243
H. Spojení vinutí trojfázových transformátorů	246
1. Označení svorek a spojení transformátorů	246
2. Hodinové číslo	247
3. Fáze sekundárního napětí proti primárnímu napětí	247
4. Způsoby spojení vinutí trojfázových transformátorů	249
5. Určení hodinového čísla	251
I. Paralelní chod trojfázových transformátorů	260
1. Podmínky pro paralelní chod	260
2. Fázování transformátorů	263
J. Autotransformátory	263
K. Měřicí transformátory	264
1. Měřicí transformátory proudu (proudové měniče)	264
2. Měřicí transformátory napětí (měniče napětí)	266
X. Měniče	267
A. Motorgenerátor	267
B. Konvertor	267
C. Rtuťové usměrňovače	268
D. Jiné usměrňovače	269

XI. Elektromotory	271
A. Otáčivý moment elektromotoru	271
B. Mechanický výkon elektromotoru	274
C. Rozdělení elektromotorů	274
D. Stejnoseměrné motory	274
1. Přeměna elektrické energie v mechanickou ve stejnosměrném motoru	276
2. Otáčky stejnosměrného motoru	277
3. Spouštění stejnosměrného motoru	279
E. Sériový stejnosměrný motor	279
F. Derivační stejnosměrný motor	280
G. Kompoundní stejnosměrný motor	282
H. Střídavé elektromotory	282
I. Trojfázové motory	282
1. Točivé magnetické pole	282
2. Otáčivý moment u trojfázového motoru	287
J. Trojfázový asynchronní indukční motor	288
1. Vznik proudu ve vinutí rotoru asynchronního motoru	288
2. Chod asynchronního motoru a skluz	290
3. Proud v asynchronním motoru	292
4. Jalový příkon asynchronního motoru	297
5. Otáčivý moment asynchronního motoru	298
6. Moment zvratu a záběrový moment asynchronního motoru	299
7. Vliv napětí sítě na chod asynchronního motoru	302
8. Regulace počtu otáček asynchronního motoru	303
K. Rozdělení asynchronních motorů	306
L. Asynchronní motor s kotvou nakrátko (klecovou), krátce motor nakrátko	306
M. Asynchronní motory se zvětšeným odporem v rotoru při záběru	310
1. Asynchronní motor nakrátko s vírovou kotvou	310
2. Asynchronní motor se dvojitým vinutím kotvy	311
3. Asynchronní motor s automatickou kotvou	311
4. Asynchronní motor s kroužkovou kotvou	313
N. Hospodárnost provozu asynchronního motoru	315
1. Účinnost elektromotoru	316
2. Napětí elektromotoru	317
3. Kmitočet sítě	317
4. Účinník elektromotoru	317
5. Výkon a zatížení motoru	318
O. Ochrana a spínání asynchronních motorů	324
P. Jednofázové asynchronní motory	327
R. Komutátorové motory	327
S. Otáčivý moment a počet otáček komutátorového motoru	328
T. Synchronní motory	338
U. Synchronisované asynchronní motory	345
V. Volba elektromotoru pro různé pohony	345
W. Rozběh motoru	353
1. Mechanické charakteristiky poháněných strojů	353
2. Mechanické charakteristiky elektromotorů	355
3. Rozběh soustrojí — motor — poháněný stroj	357

4. Oteplení rotorové klece při rozběhu	361
5. Mechanické účinky asynchronního motoru na převodové ústrojí	363
XII. Rozvod elektrické energie	365
A. Proudové soustavy	365
1. Stejnoseměrná soustava proudová	365
2. Střídavá soustava proudová	365
3. Jednofázová soustava proudová	365
4. Trojfázová soustava proudová	365
B. Značení svorek a vodičů	366
C. Ztráty elektrické energie při přenosu	366
D. Rozdělení elektrických zařízení	369
E. Řady napětí	371
F. Vliv proudové soustavy a výše použitého napětí na hospodárnost přenosu a kvalitu elektrické energie	373
1. Vliv proudové soustavy	373
2. Vliv výše použitého napětí	374
G. Vliv velikosti účinníku na hospodárnost přenosu	376
H. Odběr elektrické energie z trojfázové sítě	377
I. Napětí elektriny odbírané průmyslovým závodem a jeho vliv na provoz spotřebičů	382
1. Příčiny kolísání napětí	384
2. Předpoklady a prostředky k snížení kolísání napětí	387
J. Určení průřezu vedení	391
1. Určení průřezu vedení se zřetelem k mechanické pevnosti	392
2. Určení průřezu vedení se zřetelem k dovolenému oteplení	392
3. Ochrana vedení proti proudovému přetížení, jištění vedení	397
4. Určení průřezu vedení se zřetelem k úbytku napětí	399
5. Případy přenosu elektrické energie při nízkém účinníku	411
6. Přibližné určení zkratového výkonu v daném místě sítě	415
7. Kontrola průřezu vedení na tepelné účinky zkratového proudu	421
8. Ztráty v činném odporu vedení	422
9. Řešení rozvodu <i>vn</i>	424
K. Ochrana před dotykem	426
L. Transformovny a rozvodny	434
1. Umístění transformovny	434
2. Vybavení transformovny	435
3. Výkon transformovny	438
4. Uspořádání transformovny a hlavního rozváděče	439
M. Rozvod v závodě	444
N. Zkratové proudy v sítích s nízkým napětím	446
O. Údržba rozvodných zařízení a spotřebičů	450
P. Revize elektrických zařízení	451
XIII. Měření veličin elektrické energie	455
A. Měřicí přístroje	455
B. Měření proudu	463
C. Měření napětí	468
D. Měření výkonu (příkonu)	471
E. Měření práce	477
F. Měření fázového posunu	483

G. Zjištění sledu fází	485
H. Měření kmitočtu	485
I. Měření odporů	485
1. Měření isolačního odporu	485
2. Měření odporu uzemnění	486
J. Měření trojfázových asynchronních motorů	487
XIV. Hospodaření s elektrickou energií	491
A. Evidence odběru a spotřeby elektrické energie	494
B. Konstrukce diagramu odběru	500
C. Sazby pro prodej elektřiny pro průmyslový závod	504
1. Sazba za odběr činné elektřiny ve velkém	505
2. Sazba za odběr jalové elektřiny	510
3. Poznámky k sazbě pro odběr elektřiny ve velkém	514
4. Nájemné z transformátorů	515
5. Sazby pro prodej elektřiny v drobném	516
D. Ukazatelé hospodárnosti a spotřební normy elektrické energie	518
E. Regulace odběru elektrické energie	526
F. Kompensace účinníku v průmyslovém závodě	531
1. Trojfázové olejové kondensátory	532
2. Montáž kondensátorů	534
3. Údržba a revize kondensátorů	537
4. Spínání kondensátorů, jištění a dimensování přívodu	538
5. Provedení kompensace	539
6. Druhy kompensace	544
7. Praktické řešení kompensace	556
8. Návrh kompensace pro projektované elektrické zařízení závodu	564
G. Rozvržení nákladu na elektrickou energii	567
H. Nové cesty při hospodaření s elektrickou energií	570
Literatura pro další studium	572
Věcný rejstřík	574